

PRZYWIĘZAĆ (106) *vb pf [i impf]*

pf (106), [*impf [praes]*].

W inf -więz- (21), -wiąz- (7); -więz- *FalZioł* (7), *HistAl*, *GliczKsiąż*, *HistRzym*, *BielSpr* (2); -wiąz- *WujJud*, *StryjKron*, *KlonWor*; -więz- : -wiąz- *Mącz* (6:1), *SienLek* (1:1), *RejZwierc* (2:2); *w imp* -więż (6), -wiąż (6); -więż *BielSat*, *BielSpr*, *BielSjem*; -wiąż *Leop* (2); -więż : -wiąż *FalZioł* (1:2), *SienLek* (2:2); *w pozostałych formach* -wiąz-, -wiąż-.

a jasne.

inf przywieźć (21), przywiązać (7). ◇ *fut [i praes]* 2 sg przywiążesz (4). ◇ 3 sg przywiąże (2), [przywiążą]. ◇ 3 pl przywiążą (3). ◇ *praet* 3 sg m przywiązał (14). *f* przywiązała (1). ◇ 3 pl m pers przywiązali (17). ◇ *imp* 2 sg przywież (6), przywiąż (6). ◇ *con* 3 sg n by przywiązało (1). ◇ *con praet* 3 sg m by był przywiązał (1). ◇ *impers praet* przywiązano (3). ◇ *part praet act* przywiąawszy (20); -awszy (13), -awszy *OpecŻyw* (2), -(a)wszy (5).

Sł stp notuje, Cn s.v. pal; ujmuję kogo: przywiązać, Linde XVII(XVIII) – XVIII w.: przywiązać.

*Wiążąc, przymocow(yw)ać lub (po)łączyć; alligare Miech, Mącz, Cn; ligare Vulg, PolAnt; coniungere PolAnt; adiugare, astringere, deligare, devincire, iugare, superalligare Mącz [w tym: kogo, co (83)] (106): OpecŻyw 114v; potym położywszy ią [grzanke] na miłie/ polać gorąco tym ocztem czos w nim warzył thy rzeczy/ á na wierzch posypać Cinamonem á to na brzuch przyłożyć prosto na żołądek y przywieźć *FalZioł* V 68v, V 71v, 107v [2 r.]; *BielKron* 299; *Mącz* 177a, 433d; *SienLek* 190; (nagł) Iáko działác Race. (-) [...] Przywież lafkę pod wagą/ á zápal od dziurki/ Poydzie wzgorę ku wiatru/ poki s ftáwa rurki. *BielSat* N3 [*idem BielSjem*]; Iż gdzie iuz tháką wżethecznicę przełwiadczone/ tedy ią ná oflicę oczymá do ogoná włádzono y przywiązano/ y ná rynek przywiedziono *RejZwierc* 33v; *BielSpr* 2, 63; *BielSjem* 39.*

przywieźć do kogo (1), *do czego* (żywotne) (2), *do czego* (35): á czału porodzenia: gdy gi [kamień orłowy] do vda przywiąże/ tedy nie przepieczności oddala *FalZioł* IV 48b, I 144a; *LibMal* 1553/179; á ftąd [papież Klemens] ofkárzon do Tráíaná Celárzá/ ktory go dał vtopić przywiązawfzy kotwicę do niego w morzu. *BielKron* 148v; [ludzie na wyspie Ameryka] z báwełny czynią siatki ná ktorých legáią przywiązawfzy do czterzech drzew iáko w kolepcie *BielKron* 461v, 34v, 37, 113, 125v; Ad taurum devinxere, Do byká przywiązáli. *Mącz* [497]a; *SienLek* 55, 114, 169, 189v; Syn iego [króla Sparty] teyże nocy wybiwfszy drzwi wziął gwałtem żonę mężowi. Wnet gi kazał krol poimác/ y przywiązawfzy do ftołká kazał mu oczy wyiác. *RejZwierc* 55v; Wypádnie záiączek/ ázalf go nie rołkofz połzczwác/ zá nim sobie pobiegác/ á ielzcze lepsza do lęku [!] go przywieźć y do domu przynieść *RejZwierc* 110, 34, 129v; Stárzy Ludzie tym obyczáiem miáltá zápaláli/ Sypáli zboże po polu/ áby tám Gołębie znęcili/ potym fiecią przytárgnawfzy ktorego Gołębiá/ przywiązáli mu prochno zázegwfszy/ do nogi álbo do fzyie/ y puścili *BielSpr* 62v, 47v, 74 [2 r.]; *BudBib Ier* 51/63; *SkarŻyw* 29; [Krzyżacy] Pipiná Xiążę poimawfzy rołproli mu brzuch/ y przywiązawfzy kifzkę iednę do drzewá/ ták go dłuگو wodzili wkoło/ áz fię wfzyftkie ielitá obwiły/ y wynátrzyły. *StryjKron* 295, 140; *Calep* 910b; *KlonWor* 32. Cf »do słupa przywieźć«, »przywieźć do szyje«.

przywieźć u czego (3): *Leop Iudic* 15/4; Y kazał [król] ony fwiádki przywiązawfzy v końfkich ogonow y wlec áz do fzubienice y zwieść *HistRzym* 75. Cf »przywieźć u szyje«.

przywiązać komu (4), czemu (żywotne) (6): *OpecŻyw* 125v; *MiechGlab* 26; *Leop Deut* 6/8, *Prov* 7/3; nád to nákráiwłszy gálgánu y dziewięśiłu/ zawiąż w chuftkę á przywięż mu [koniowi] do wędzidlá *SienLek* 189v, 192; A czyj koń napirwey przybieży/ ten bierze pirwŷy klenot [...]. A ten co łie iuż ná łámy m oftátku przywlecze/ tho mu świnię do łzkápy przywiążá/ y muśi iá podle łiebie wieśc ná powodzie *RejZwierc* 129v; Gdy miał [Hircjusz] liřt Brutonowi połłáć/ ktory był w obegnániu ná Mutynie/ przywiązał liřt/ nápiławłszy/ do łzyie gołębiowi końłkim włofem y puścił go. *BielSpr* 47v, 62v; Pioruná teź przednieyřzego Báłwáná kazał [Włodzimierz, książę Rusi] koniowi do ogoná przywiążáć/ y wlec przez Miálto do Dniepru/ táńże go w Dnieprze náwiążawłszy kámieni vtopiono. *StryjKron* 140.

przywiązać k(u) czemu (13): On [Ezop] cźterzy káty rozmierzył/ A ná nich orły połádzil: W miechoch k nim dzieći przywiązał *BierEz* G2; Rękę drugá gdy przybitz chcieli/ niemogła dołiádz ku drugié przewierciané dziurze/ bo były daleko od łiebie zwierciány. Tedy przywiążawłły powroz ku ręce/ ciągnęli iá opiéraięcy łie z wielką motzá o krzyż *OpecŻyw* 139, 122v; *FalZioł* IV 50c; gdy złoczyńcę ku łáwie przywiążá/ nogi iego łłoná wodá námáżá/ potym kożę przywiodá/ kthora rádá łol iada/ áby pięty onego złoczyńce liżálá *GroicPorz* iiv; *Leop Judith* 6/9; *BielKron* 452v; Iugari vineae dicuntur, Ku rołztowániu álbo łzrankóm przywiążáć. *Mącz* 177a; *HistRzym* 101v. Cf »ku słupowi przywiążáć«.

przywiążáć na kogo, na co (8): Teź gdy gi [gruszczyczkę] na mieřtce przepukłé przywiąże/ albo vwarzywłzi tę iuchę łnie⁸⁰ pije/ przepuknienie łtwarza *FalZioł* I 116d; potym łtych prochow [sporządżonych z sierści zajęczej] vczyń pláłtr zbiáłkiem iaiecznym á przywięż ná tę ranę *FalZioł* III 31a, IV 17b; [Tatarzy] the włytkie rzeki przerzecżone przebywaiá bez żadnego przewozu, telko żony z dziećmi y łłomoki koniem ná grzbiet przywiążawłły łami łie koniem ogonow trzymaiácz przepływaiá. *MiechGlab* 26; Tamże teź niewiałta iedna vboga dzieřięć czorek maiácz, przed łtrachem z przedmieřcia vciekała, obwináwłły w płáchtę dzieřięć iedno dwieletnie ná ramionach niolła. Drugie dwie dzieweczce młode ná bydlę przywiążawłły przed łobá pędziłá [duasque minorenes puellulas in iumento, quod ante se pellebat portabat]. *MiechGlab* 55; Sumnienie niewie czo rzecz má Biegiáic potrołłé łbiera. Dobrych łpraw czo tu wźdy czynyl Gdy łie ná wierze omyłł. Włytky węzelky żebrálo Aby wźdy ná przywiázálo. *RejKup* c3v; *SienLek* 55, 104.

przywiążáć czym [= za pomocą czego] (11): Potym ie [łájno wilcze] włóżyć ná wilczá łkore/ á łthey wełny kthorá naydzieř w thymże łaynie małz vprzáć nić/ á tá niciá przywiążáć do łkori *FalZioł* I 144a; zmaczáy chuftę w tey wodzie: przyłóź że [ná ranę] y przywiáź bindá/ tho cźyń rano y wieczor á zgoij łie richłó. *FalZioł* V 98v, I 38b, V 29, 92v; Y przywiázáli napierłnik od obráczek iego áż do obráczek Efodowych/ táśmá hiácyntowá *BibRadz Ex* 39/21; *BielKron* 34v, 37; *BielSpr* 47v. Cf »powrozy (I) przywiążáć«, »przywiążáć zadziergiem«.

przywiążáć czym [= przytkajáć część ciála] (1): A gdy łie ci ná nim zmęczyli/ ktory go [Jezusa] po grzbiecie bili/ drudzy łepak przyłtápiłi/ ij od łłupa go odwiázáwłły/ chrzeptem go ku łłupu przywiázáli/ a łepak go po brzuchu pęgami ij miotłami tako okrutnie bili *OpecŻyw* 126v.

przywiążáć ná czym (3): A te słowá ktore ia teras przykázuię tobie/ będą trwáć w łercu twoim [...]. I przywiáżeřz ie łobie ná rece [!] twoiey/ iákoby znák á pámiętne *Leop Deut* 6/8, *Prov* 7/3; ktory

widząc iż żadnego znaku na nim [na św. Sabbie] niemálf/ okrucieńtwa onego: rościągnęli go y przywiązáli mocno na palách y wznák położyli/ ciągnąc y męcząc go cały dzień *SkarŻyw* 328.

przywiązać gdzie (5): *BielSpr* 4v; Przeciągną [!] powroz przes wodę A pewnie komu na łfkodę Prziwiązą kota v koncza *RejRozm* 398; *HistAl* M5; *Mącz* 193c; Albo ielli tak niemoże być obudzon/ tedy nábrác krowek á podłóżywfzy iednę pod łufzczynę włofkiego orzechá/ przywiązać dwie álbo trzy na głowę wtył/ á na myfzki [= *muskuły*] do bárkow po iedney/ á na podefzwy tákiefz *SienLek* 55.

W charakterystycznych połączeniach: *chustę przywiązać, nić, powroz, ręce, rohatynę; przywiązać do drzewa* (5), *do łęku, do nogi, do skory, do stołka* (2), *do szkapy, do uda* (2); *koniowi przywiązać* (2); *przywiązać ku drzewu* (2), *ku krzyżowi, ku ławie, ku odzieniu, ku ramieniu, ku ręce, ku rosztowaniu, ku szrankom; na biodrę przywiązać, na głowę, na grzbiet, na miejsce przepukłe, na pępek, na ranę; na bydlę przywiązać; przywiązać bindę, chustą, nicią* (2), *ręcznikiem, sznurą, taśmą; przywiązać na palach, na palcach, na ręce.*

Zwroty: »przywiązać (młyński) kamień« = *ligare lapidem PolAnt* (3): A mowi [Pan Bóg] nye prosto wrzucić á vtopić [gorszyciela]/ ále [...] vwyefić y przywiązać młyńki kámyeń v łfyye rofkázuye/ tak práwye/ áby takowy grześlnik w wodzie na dno był pogrążon *GliczKsiąż* D7v; *BielKron* 357; A gdy dokonałf czytánia ksiąg tych/ przywiążełz do nich kamień/ y wrzuciłz w pośrzod Perathá [= *Eufratu*]. *BudBib Ier* 51/63.

»mocno przywiązać« [szyk zmienny] (5): Katowie gdy go tako motzno ku flupowi przywiązáli/ miotly/ pęgi/ ij lańtuchy gotowali/ ktorými by Iezufa bicżowali. *OpecŻyw* 125v, 125v, 138v; Też rołpukłem dzieciom vcziń plałtr/ á prziloż na rołpukłe miełcze mocno prziiwázawfzi ręcznikiem/ á vleczy. *FalZioł* I 38b; *SkarŻyw* 328.

»przywiązać za (ręce i) nogi« = *ligare manibus et pedibus Vulg* [szyk zmienny] (2): A oni [śludzy *Holofernesa*] vchyliwłfy sie od boku gory/ przywiązáli Achiora ku drzewu zá ręce y zá nogi: á thák ij powrozy zwiázawłfy odbieżeli *Leop Iudith* 6/9; *BielKron* 125v.

»powrozy (I) przywiązać« (1): Y chciał sie za tymi słowy fám polożytz na on krzyż/ ale onij żołniérze/ gwałtem go na krzyż porzucili/ ij powrozy motzno przywiązáli *OpecŻyw* 138v.

»do słupa, k(u) słupowi (słupu), do koła, do pala, do pręgierza, około słupa przywiązać« = *ad palum alligare Mącz, Cn; astringere ad columnam vel ad statuam Mącz* [szyk zmienny] (5:4:2:1:1:1): A wziąwłfy go/ ku flupowi go zafie przywiązáli/ ij powrozy cięłfko bicżowali *OpecŻyw* 115v; Ale katowie natychmiáłf sie gwałte^m k niemu rzucili/ ij ręce mu tak motzno okolo flupa przywiązáli/ aż byly łczyrnialy *OpecŻyw* 125v, 125v, 126v; Pochwycili go [Kartagińczycy *Attyliusa Regulusa*] á kazáli mu zerznąc powieki na oczu/ á obročili oczymá do łłońcá przywiązáwłfy do flupá *BielKron* 120v; *Mącz* 193b, 421b; Ielliby sie gwałtownie ktore obchodziły/ Przywiązáwłfy do kołá/ Będziem taką biły. *BielSat* L3 [idem *BielSjem*]; Przedfię gi [Dionizjusz *Syrakuzański swego syna, Tarkwiniusza*] kazał do pręgierzá przywiązać/ y tak okrutnie bić/ aż ledwie żyw zołtał. *RejZwierc* 34, 84; *BielSjem* 25; *ArtKanc* D12v; Dżiewiáta drogá twoiá była o moy namiłfzy Pánie Iezu Kryłte/ kiedyś łzedł do onęgo bicżowania/ kiedy oni złośliwi kátowie twoie naświętfzé ciáło obnażyli/ á do flupá niemiłofciwie przywiązáli *SiebRozmyśl* C3, I2v.

»przywieźć do szyje, u szyje« (1:1): *GliczKsiąż* D7v; Władzon potym [św. *Florian*] do ciemnice/ ná oštátek z moštu vtopion przywiązawłzy kámieñ do łzyie w rzece Enezum/ w ktorey wzwodę pływac/ ná iedney łkále oliąknął *BielKron* 357.

»przywieźć zadziergiem [= *węzłem*]« (1): Ku śpiefznemu á lekkiemu rodzeniu [...] bielonowy korzeń/ przywieź do lewego vdá zadziergiem *SienLek* 114.

Przen [w tym: do kogo, do czego (13)] (14) :

przywiązać gdzie (1): Záchoway łynu moy przykazánia oycá twego/ á nieopuľfczay roľkazánia máthki twoiey. Przywiąź ie w łercu twoim [*liga ea in corde tuo*] ná káždy čás/ á obwiñ około gárdłá twego. *Leop Prov* 6/21.

a) Wzbudzić upodobanie do czegoś (1) :

Zwrot: »serce przywiązać« (1): Gdyby grzech w człowieku mieszkájący [...] / nie zácmił był zmyľow człowieczych: łumnienia niezdzioráwił: łercá do ziemłkich rzeczy nieprzywiązał: namniey by go [*zakonu bożego*] nie było potrzebá: boby ludzie łami z chući łwey/ Bogá byli miłowáli *CzechRozm* 88v.

b) Uznać zależności, uwarunkowania natury doktrynalnej (5) : ábowiem Pan Bog Duchá łwego łwiętego/ do tych wálznych znákw/ máłłkar y kiow [!] nieprzywiązał/ áni tám przy tych znákwch wyľluchác obiecał. *KrowObr* 94; wľzyłcy łię ku martwym/ niemym/ głuchym/ y łlepym Obrazom náklonili/ ktorych rzemiełnicy nadzieáłáli/ y náłtáwiáli/ do tych tylko ludzie nabożeńłtwo y modlitwy łwoie przywiązáli. *KrowObr* 117, 113v; Iáko gdybył łam/ z pilnołciá á z dobrym rozłádkiem/ iednę ácz nie kápitułę piątá v Mátheuľzá/ o onych błogółłáwieñłtwách/ ktore łwym wczniom Chriľtus opowiedáł/ przeczytał: A wważył był to/ wczym ie Chriľtus záłádzil: y do czego ie przywiązał: tedy był to y łam dobrowolnie zeznáć mułiał: że łie nigdy z kordy błogółłáwieñłtwá ony niezgodzá *CzechRozm* 234v, 188v.

c) Przepisać (3) : [*biskup krakowski, Jędrzej Zebrzydowski w swej bluźnierczej nauce*] kołciół łwięty Apołtołłki/ przywiązał nie do Kryľtułá ły(n)á Bożego/ áni do łłowá iego/ ále do Rzymá mieyłcá (ie)dnego/ Papięzá Rzymłkiego *KrowObr* B3v; Iełli Pan Chriľtus łam łáłki łwoiey do Sákrámentow nieprzywiązał/ a czemuż mowi: Iełli łie kto nieodrodzi z wody y z Duchá S. niemoże wnidź do krolełtwá Bożego. *WujJud* 249, 249.

d) Ograniczyć władzę terytorialnie (1) : gdy [*uczestnicy synodu niceńskiego*] nie łámego Rzymłkiego [*biskupa*]/ náđ wľzytkim Chrzełciáñłłtwem przekłádaia/ ále trzech Pátryárchow náznáczywłzy/ káždemu pewne kráiny náznáczáia/ Biłkupá Rzymłkiego wládzá y zwierzchnołć do Rzymu/ y przyległych pañłtw przywiązawłzy. *NiemObr* 58.

e) Dać, udzielić, przekazać (3) : Iełfcze y te gánimy/ ktorzy Sákrámentom Bołką pokłone wyrządzaia/ á chleb łwięty łtołu Páñłkiego zá Kryľtułá chwalić roľkázuiá. Gdyż Pan Bog do żadne^g łtworzenia chwały łwey nie przywiązał *WujJudConf* 176.

Zwrot: »mocno przywiązać« (2): Ktorzy do perłony kápłáñłkiey abólucyá mocno przywiązáli/ y wiáre zbáwienná odpuľfczenia grzechow/ ktoraby v káždego wiernego w łercu łwiecić miáłá/ tym łpołobem gáłzá y zágubiáia. (–) Samci ia Pan Chryľtus do nich ták mocno przywiązał. *WujJud* 82v.

a. O pędach winorośli: przywiąz(yw)ać do podpory (2) :

Zwroty: [»przywiązać mocno«: Ale winiarz wysoko wzgórę podnosi latorośli, a przywiąza mocno, a potem dobry owoc roście. *Kaz 72.*]

»przywiązać do tyczy« = *adiugare vites Mącz* [*szyk zmienny*] (2): Et de arboribus dicitur Maritare, Wino do tyczy przywiązać/ Prziplęść. *Mącz 210a, 177b.*

Synonimy: przykrępować, przyprawić; **a.** przyplęść.

Formacje współrdzenne cf WIĄZAĆ.

Cf **PRZYWIĄZANIE, PRZYWIĄZANY**

MPi